

Szabadság = Boldogság?

1989 decemberében a felszabadult Berlinben előadták Beethoven IX. szimfóniáját, az újra egyesülő Németország örömujjongásaként. A látványos előadásban Schiller versének egyetlen szavát megváltoztatták: az óda nem az örömhöz (Freude), hanem a szabadsághoz (Freiheit) zengett.

Akkor, két éve, mi is úgy véltük, hogy a két fogalom közé csakugyan egyenlőségjel tehető. Azóta keservesen csalódva tapasztaltuk meg az ellenkezőjét. A szabadság nélkülözhetetlen az emberhez méltó élethez, de csak a helyesen értelmezett, jól és jóra felhasznált szabadság.

Néhány tanulságot — immár saját tapasztalatunk alapján — le kellett vonnunk magunknak.

1. A szabadságtól nemcsak a diktatúra foszthatja meg az embereket. A reklámoktól a médiáig sok más hatalom is rabul ejtethet, manipulálhat bennünket, olyan fortélyosan, hogy észre sem vesszük: nem vagyunk a magunk urai többé. A sok viszontagságot kiállt nyugati demokráciák részben intézményes keretekkel próbálják féken tartani ezeket az erőket, részben a nyilvánosság, a közvélemény órkodik a közelet tisztaságán. A mi társadalmunknak — s a miénkhez hasonlóan éledezőknek — azonban még ki kell építeniük a valódi demokráciát biztosító intézményeket. A lázas sietséggel folyó parlamenti törvényhozás, a jogállam alapjainak megvetése legfőljebb a külső kereteket teremtheti meg.

Az egyház profétái, pozitív társadalomkritikai szerepet tölthet be akkor, ha főlemeli szavát a jog és az igazságosság, a szabadság és a testvéries egyenlőség-érvényesüléséért, s ha a keresztények elkötelezetten részt vállalnak az új társadalom és az új Európa építésében. Az egyház nem maradhat néma. Korunk számon kéri rajtunk hitünket: hogyan értelmezzük a hazafiságot és a demokráciát, az igazságosságot és a megbocsátást, az élet, a személy és a család jogait, mit teszünk a szegényekért és a hátrányos helyzetűekért.

2. A szabadság nem jelentheti a mérték és a rend elvetését, nem jogosíthat fel a többiek megvetésére, kizsákmányolására vagy leigázására. Hozzá tartozik az igazsághoz és az értékekhez való igazodás, a felelősségtudat, a közjónak és a másik embernek tisztelete. A szabadság tehát nem csak, sőt nem elsősorban politikai rendszer, hanem személyes, erkölcsi érték. Valódi közösség csak valóban szabad személyek tudatos akaratóból és törekvéséből épülhet föl.

Sok szülő — a félig vagy frissen hívők közül is — ma örömmel küldené keresztény iskolába gyermekét, elsősorban azért, hogy jobb nevelést biztosítson számára. Az egyház küldetéséhez tartozik, hogy az embereket — fiatalokat és felnőtteket — megtanítsa a szabadság felelős, boldogító használatára, példájával legalább annyira, mint szavával.

3. A szabadság nem öncél, hanem út a szeretethez s ezzel a boldogsághoz. Az ember szabadsága Isten szeretetéből fakad, egyedül abban kapja meg föltétlen garanciáját. Azért ajándékoz meg minket szabadsággal, hogy teljessé tehessük életünket a szeretetben: egymásnak és Istennek szeretetében.

Az egyház Krisztus hívását, a szeretet üzenetét közvetíti a ma emberének: használja szabadságát arra, amire való — azaz a másik megvetése, gyűlölete, kizsákmányolása helyett döntsön a másik elfogadása, megértése, szolgálata mellett. A szabadság ne pusztulásba vigye az embert, hanem a szeretet boldogságát készítse elő számára.

Lukács László